

Onze 10 leidende principes en 6 voorwaarden voor inclusief onderwijs

Achtergrond

Al jaren wordt in Nederland het gesprek gevoerd over inclusief onderwijs. In de vorige en de nieuwe Strategische Agenda heeft de PO-Raad inclusief onderwijs als ambitie van de vereniging en haar leden vastgesteld. Ook de overheid wil inclusief onderwijs. Om inclusief onderwijs daadwerkelijk te kunnen realiseren, is het voor het bestuur van de PO-Raad van belang om samen met de leden helder te hebben welke leidende principes wij hanteren voor de uitwerking van inclusief onderwijs. En om scherp richting de overheid te formuleren welke randvoorwaarden moeten worden ingevuld om inclusief onderwijs mogelijk te maken.

Wij spraken daarom de afgelopen maanden binnen onze vereniging, in de regiobijeenkomsten van najaar 2025 en in de Verenigingscommissie Ontwikkelkansen over inclusief onderwijs. Ook vonden aan diverse bestuurlijke en ambtelijke tafels gesprekken plaats over de uitgangspunten voor inclusief onderwijs. Op basis van deze gesprekken en recent verschenen (advies)rapportages, waaronder het advies 'Over de lijnen' (René Peeters) en 'Met daad- en leerkracht' (Sectorraad GO), formuleerden we tien leidende principes en zes randvoorwaarden voor de route naar inclusief onderwijs in 2035.

Na goedkeuring in de algemene ledenvergadering vormen deze principes en randvoorwaarden de basis om verder te werken aan een concretisering van de route naar inclusief onderwijs, samen met partners in en rond de sector en de overheid.

Onze 10 leidende principes voor de route naar inclusief onderwijs

1. Kinderen wordt de mogelijkheid geboden thuisnabij onderwijs te volgen.

Kinderen worden in principe ingeschreven op een thuisnabij(e) kindcentrum of school. De school in de buurt vormt bij uitstek de gemeenschap waar kinderen zich goed kunnen ontwikkelen. Hier staat niet het individu maar de leeromgeving centraal, met hoge verwachtingen voor ieder kind. Verschillen tussen leerlingen worden gezien als leerzaam en waardevol voor de hele groep.

2. Inclusief onderwijs is een brede maatschappelijke opgave.

Inclusief onderwijs is een gedeelde verantwoordelijkheid van ouders, het onderwijs, gemeenten, zorgorganisaties en de landelijke overheid. Dit vraagt om een duidelijke verbinding tussen de lokale teams, de scholen en ouders. Het Op Overeenstemming Gericht Overleg (OOGO) is hierbij het strategische platform waar onderwijs en

gemeenten afspraken maken over onderwijs, onderwijshuisvesting, kinderopvang en jeugdhulp.

3. De context is leidend voor het onderwijs.

We focussen niet langer op individuele kindkenmerken. De context van een leerling en de school zijn leidend in hoe scholen hun onderwijs vormgeven. In plaats van leerlingen (medisch) te labelen, duiden we wat groepen leerlingen nodig hebben en worden oorzaken in de context (school, gezin, wijk) gezamenlijk aangepakt.

4. Ondersteuning is in de school of dichtbij, met regie voor de schoolleiding.

De ondersteuningsstructuur wordt primair georganiseerd op het niveau van de school, in samenwerking met partners in het jeugddomein. Interdisciplinaire teams van professionals uit het onderwijs, de kinderopvang, zorg en jeugdhulp versterken de basiskwaliteit voor álle leerlingen. De schoolleiding voert de regie op de kwaliteit en inzet van het onderwijs en de ondersteuning in de school. Zij krijgt de ruimte om expertise en middelen in te zetten, op basis van de behoeften van hun leerlingenpopulatie.

5. Expertise uit het gespecialiseerd onderwijs is vervlochten met het regulier onderwijs.

De transitie naar inclusie betekent dat regulier en gespecialiseerd onderwijs zoveel mogelijk wordt geïntegreerd. Expertise uit het gespecialiseerde onderwijs blijft behouden. De expertise 'vliegt' niet in en uit, maar maakt in principe integraal onderdeel uit van een school. Voor die leerlingen die tijdelijk of blijvend behoefte hebben aan hoog specialistische expertise en ondersteuning, wordt de beschikbaarheid van gespecialiseerde voorzieningen gewaarborgd. Indien nodig is hoog specialistische expertise op afroep beschikbaar voor scholen.

6. Integrale benadering van kinderopvang, onderwijs, jeugdhulp en zorg.

Kinderopvang is een basisvoorziening die toegankelijk moet zijn voor alle kinderen. Vroegsignalering is belangrijk om kinderen tijdig en goed toegerust het basisonderwijs in te laten stromen. Tegelijkertijd kunnen jeugdhulp en -zorg hun expertise breed inzetten. Belemmeringen in wet- en regelgeving zijn weggenomen en bekostiging maakt integrale samenwerking en voorzieningen mogelijk.

7. Professionals zijn goed toegerust voor inclusief onderwijs.

De transitie vraagt om goed toegeruste onderwijs- en zorgprofessionals. Onderwijsprofessionals richten zich op hun kerntaken en worden daarbij ondersteund door professionals uit andere disciplines. Onderwijsprofessionals krijgen in hun opleiding en daarna voldoende expertise mee om hun werk goed uit te voeren. Daarnaast zijn er voldoende professionals in de school met aanvullende expertise, zodat het team kan

zorgen voor goed onderwijs voor ieder kind.

8. Een optimum van schaalgrootte.

Voor het organiseren van inclusief onderwijs is een robuuste schaalgrootte voorwaardelijk. Schaalvergroting en/of fusie is geen doel op zich, maar moet bespreekbaar zijn om goed invulling te geven aan onze maatschappelijk opdracht. Dit geldt voor zowel schoolorganisaties als de samenwerkingsverbanden.

9. Samenwerkingsverbanden begeleiden de transitie naar inclusief onderwijs.

Onze focus ligt op het versterken van de samenwerking tussen de schoolorganisaties, waardoor de rol van samenwerkingsverbanden geleidelijk kan worden afgebouwd zodra de doelstelling van inclusief onderwijs is gerealiseerd. Bij voorkeur in 2035. De regie op ondersteuning ligt dan volledig bij de schoolorganisaties. Tot die tijd vervullen samenwerkingsverbanden een functie. Daar waar schoolorganisaties de ondersteuning zelf (nog) onvoldoende kunnen regelen en doorzettingskracht al is ingezet, is er een rol weggelegd voor het samenwerkingsverband.

10. De noodzakelijke randvoorwaarden voor inclusief onderwijs zijn op orde.

Een succesvolle transitie naar inclusief onderwijs vereist dat de overheid aan een aantal noodzakelijke randvoorwaarden voldoet op het gebied van bekostiging, wet- en regelgeving, onderwijshuisvesting en de inspectiekaders. Deze zijn hieronder uitgewerkt.

Onze 6 randvoorwaarden voor inclusief onderwijs

1. Het beleid en de bekostigingssystematiek worden ingericht op inclusief onderwijs

Passend onderwijs gaat uit van individuele leerlingen met een ondersteuningsbehoefte en daaraan gekoppelde rechten en bekostiging. Bij inclusief onderwijs gaan we uit van precies het tegenovergestelde: het versterken van de context in de klas en de school zonder leerlingen te labelen. Het hele beleid en de bekostiging moeten hierop worden ingericht.

2. Een duidelijk transitieplan

We verwachten van de overheid een gedragen transitieplan dat beschrijft hoe we gefaseerd en met mijlpalen de route naar inclusief onderwijs (in 2035) doorlopen. Wet- en regelgeving wordt met dit plan geharmoniseerd, met daarbij passende financiering. De wet- en regelgeving biedt voldoende ruimte voor schoolorganisaties en professionals om interdepartementale samenwerking (OCW, VWS, SZW) op landelijk en lokaal niveau mogelijk te maken.

3. Een toereikende bekostiging

Inclusief onderwijs vereist toereikende bekostiging die structureel van aard is en onafhankelijk van subsidies. Het anders organiseren van onderwijs en zorg vraagt om een

verschuiving van middelen. Een transitiebudget is nodig om de dubbele lasten in een overgangsfase te dragen en daarmee de basis in de scholen te versterken. Wij verwachten van de overheid een toereikende bekostiging die structureel van aard is.

4. De overheid geeft voldoende middelen voor inclusieve onderwijshuisvesting

Schoolgebouwen zijn de fysieke basis voor een inclusieve gemeenschap. Toch faciliteren veel schoolgebouwen inclusief onderwijs niet. Kwalitatieve huisvesting moet voor iedereen toegankelijk zijn, voldoen aan universele ontwerpprincipes en de samenwerking met partners als kinderopvang en zorg in het gebouw ondersteunen. De overheid moet hiervoor voldoende middelen vrijmaken en de bouwregelgeving hierop aanpassen.

5. Duurzame en deelbare kaders voor de transitie

Voor een duurzame transitie is het van belang dat alle scholen, de beweging kunnen maken. We onderschrijven het belang van experimenten, maar vragen de overheid ook om experimenten om te zetten naar duurzame kaders met passende wetgeving, regelgeving en bekostiging. In dat kader wijzen wij ook op de wenselijkheid om gescheiden financieringsstromen te bundelen.

6. Het inspectiekader wordt herijkt vanuit de principes van inclusief onderwijs:

Er is een toezichtkader nodig waarmee de Inspectie van het Onderwijs meer integraal kan kijken naar onderwijskwaliteit in de context van inclusief onderwijs. We sturen op brede ontwikkeling, sociale inclusie en kansengelijkheid. Het huidige inspectiekader heeft onvoldoende oog voor inclusie en moet meer ontwikkelingsgericht zijn in plaats van zich alleen te richten op cognitieve resultaten.